

УДК:346.545

<https://doi.org/10.32703/2663-6352/2024-2-16-164-175><https://orcid.org/0000-0002-6702-1864>

*Юлдашев Олексій Хашимович,
завідувач кафедри господарського та трудового права МАУП,
доктор юридичних наук, професор*

КУРС НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЯК ГОЛОВНА ІДЕЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ НА ЕТАПІ ЇЇ ВІДНОВЛЕННЯ

***Анотація.** В сучасних умовах економічний розвиток суспільства відбувається завдяки інноваціям, запровадженню у виробництво нових технологій через конкуренцію, досягнення конкурентних переваг. Це впливає з теорії інноваційного розвитку, теорії інновацій та дії принципу змагальності (конкурентності).*

Господарсько-правове регулювання концептуально і стратегічно має бути переорієнтовано з нагромадження регуляторних приписів, детальної регламентації господарської діяльності на всебічне заохочення підприємництва та приватної ініціативи, використання науково-технічного потенціалу. Господарське законодавство, разом з іншими галузями права, має створювати найбільш сприятливий клімат для нарощування інновацій. Це можна зробити за рахунок забезпечення економічної конкуренції продукції. Отже, заохочення конкуренції з метою інноваційного розвитку - є актуальною проблемою. Для її вирішення, законодавчої підтримки інновацій з боку держави у вищеперерахованих напрямках відповідне правове регулювання має засновуватися на новаторському, антибюрократичному стилі юридичного опосередковування відповідних відносин. Щодо засад господарсько-правового регулювання, то це означає, що, перш за все, що всі положення ГКУ мають «працювати» на вирішення проблеми інноваційного розвитку економіки шляхом заохочення конкуренції. Не повинно бути декларативних, мертвонароджених положень. Пропонуємо закріпити в ГКУ стратегічні цілі, інтереси держави і суспільства у розвитку господарської системи (економіки), забезпеченні стабільності, національної безпеки України та визначити засоби, стандарти поведінки суб'єктів господарювання, які б дозволяли досягати поставлених цілей найефективнішим способом. Саме це забезпечить більш цілеспрямовану дію цих засобів у досягненні стратегічних цілей, виконанні програмних завдань. Зростання дієвості результативності зазначених засобів має статися за рахунок їх націленості на вирішення головних проблем, підготовці і юридичному закріпленні найефективніших засобів розв'язання цих проблем, взаємопов'язаності, погодженості відповідних засобів, а отже і досягнення, за рахунок цього, так званого синергетичного ефекту.

Ключові слова: добросовісна підприємницька діяльність, економічна політика, недобросовісна конкуренція, принцип справедливості, недобросовісні суб'єкти господарювання, політика захисту прав споживачів, політико-правова система, права споживача, споживачі, споживчий ринок, сталий розвиток, суб'єкт політики, засоби громадського впливу.

Annotation. *In modern conditions, the economic development of society is due to innovation, the introduction of new technologies through competition, the achievement of competitive advantages. This follows from the theory of innovation development, the theory of innovation and the principle of competitiveness. Conceptually and strategically, economic and legal regulation should be reoriented from the accumulation of regulatory requirements, detailed regulation of economic activity to comprehensive encouragement of entrepreneurship and private initiative, and the use of scientific and technical potential. Economic legislation, along with other areas of law, should create the most favorable climate for innovation. This can be done by ensuring economic competition of products. Thus, encouraging competition for innovative development is an urgent issue. For its solution, legislative support of innovations by the state in the above areas, the relevant legal regulation should be based on innovative, anti-bureaucratic style of legal mediation of relevant relations. As for the principles of economic and legal regulation, this means that, above all, all the provisions of the CCU must "work" to solve the problem of innovative economic development by encouraging competition. There should be no declarative, stillborn provisions. We propose to enshrine in the CCU strategic goals, interests of the state and society in the development of the economic system (economy), stability, national security of Ukraine and determine the means, standards of conduct of economic entities that would achieve the goals in the most effective way. This will ensure a more purposeful action of these tools in achieving strategic goals, the implementation of program objectives. Increasing the effectiveness of these tools should be due to their focus on solving major problems, preparation and legal consolidation of the most effective means of solving these problems, interconnectedness, coherence of relevant tools, and thus achieve due to this so-called synergistic effect.*

Key words: *fair business activity, economic policy, unfair competition, principle of justice, unfair business entities, consumer protection policy, political and legal system, consumer rights, consumers, consumer market, sustainable development, policy subject, public means of influence.*

Вступ. В Україні, з метою відбудувати та ефективно оновити Україну, зробити її кращою: безпечнішою, досконалою, зручнішою, сучасною — створено спеціальну організацію- (ОНОВУ), яка має стати оновленою версією України.

ОНОВА — унікальна платформа об'єднання та взаємодії. Це об'єднана структура представників різних сфер діяльності та впливу задля ефективної відбудови та оновлення України.

Важливу роль у оновленні України має зіграти рекодифікація законодавства, як цивільного так і господарського, тобто позбавлення його від

«нормативного сміття». Йдеться про їх рекодифікацію. Щодо рекодифікації цивільного законодавства України, то про це у свій час розповів Руслан Стефанчук під час свого виступу на форумі «Україна 30. Розвиток правосуддя» (див. Руслан Стефанчук. Рекодифікація цивільного законодавства і система права України у контексті євроінтеграційних процесів - ЮГ, 02 березня 2021. <https://yur-gazeta.com/golovna/rekodifikaciya-civilnogo-kodeksu-na-yaki-zmini-oschikuvati-pravoviyu->). Щодо господарського законодавства, то основним напрямком його оновлення має стати не тільки позбавлення його від «нормативного сміття», а й включення до його складу правових норм, спрямованих на інноваційний розвиток країни. Саме цьому і присвячено це дослідження.

Обґрунтування актуальності теми дослідження. Відомо, що розвиток суспільства – це, в першу чергу, зміни, що виникають внаслідок запровадження науково-технологічних нововведень. Такі зміни є найбільш потужним двигуном суспільного прогресу. Аналіз сучасної економічної практики свідчить, що високих результатів підприємства можуть досягати лише за умови систематичного і цілеспрямованого запровадження інновацій, новаторства, націленого на пошук нових можливостей. Саме тому дослідження у цьому напрямі, зокрема, пошук шляхів підвищення ефективності правового, господарсько-правового забезпечення стимулювання інноваційного розвитку – є актуальним.

Стан дослідженості проблеми. Питання правового забезпечення захисту економічної конкуренції, юридичної відповідальності за її порушення, обмеження монополізму в господарській діяльності в тій чи іншій мірі порушувалися в працях таких вчених як: А.Ю. Атаманова, О.А. Беляневич, А. Г. Бобкова, Б.В. Деревянко, Г.Д. Джумагельдієва, Р. А. Джабраїлов, Д. В. Задохайло, О.Р. Зельдіна, П. С. Матвєєв, В. С. Мілаш, А. О. Олефір, О. П. Орлюк, О. П. Подцерковний, М.Ю. Потоцький, К. О.Стадник, В. А. Устименко, Б.В. Шуба, В.С. Щербина Є.М. Щербина та ін.

Значно менше уваги приділяється специфічним питанням, пов'язаним з господарсько-правовим виміром інноваційного розвитку, захисту економічної конкуренції, посиленню відповідальності за здійснення монополістичної діяльності. Між тим саме у цих напрямках ми вбачаємо резерви економічного зростання, підвищення якості і ефективності правового регулювання.

Викладення основного змісту. В сучасних умовах економічний розвиток суспільства відбувається завдяки інноваціям, запровадженню нових технологій як у виробництві, так і у саму продукцію. Робити це слід через конкуренцію, стимулювання до досягнення конкурентних переваг. Це впливає з теорії інноваційного розвитку, теорії інновацій та дії принципу змагальності (конкурентності).

Господарсько-правове регулювання концептуально і стратегічно має бути переорієнтовано з нагромадження регуляторних приписів, детальної регламентації господарської діяльності на всебічне заохочення підприємництва та приватної ініціативи, використання науково-технічного потенціалу. При

цьому значущість зусиль держави в цьому напрямі має зростати. Йдеться не тільки про так звані прямі заходи, за допомогою яких підприємства зобов'язуються, а й створення умов за яких господарюючі суб'єкти заохочуються або стимулюються (в тому числі і автори творчих результатів) до запровадження інновацій. Це також й ті заходи, що утворюють сприятливі умови, сприятливе середовище для створення нових зразків, технологій, виготовлення і впровадження нових видів товарів, сировинних матеріалів, нових виробничих і транспортних засобів, освоєння нових ринків і форм організації виробництва тощо.

Головними засобами створення сприятливого зовнішнього середовища для інноваційного розвитку з боку держави є реалізація правових заходів, прийняття законодавчих та інших нормативно-правових актів. Повнота правового регулювання обумовлюється ступенем унормування суттєвих параметрів, що змінюються в процесі інноваційного розвитку. Визначення такого роду параметрів доцільно здійснювати, виходячи з теорій з інноваційної діяльності. Однією з потужних такого роду теорій є теорія інновацій (автори Й.Шумпетер, український економіст Туган-Барановський), яка себе блискуче виправдала в сучасних досягненнях провідних індустріальних країн світу. Виправдала в тому числі і через розвиток конкурентного законодавства.

Й. Шумпетер у своїй науковій праці «Теорія економічного розвитку» (1911 р.) [1] сформулював цілісну теорію інноваційного розвитку, в рамках якої було введено економічну категорію «інновації» як необхідної виробничої функції, зумовленої змінами факторів виробництва, ресурсів або їх комбінації. З позицій правового регулювання у цій теорії значний інтерес викликає, на нашу думку, систематизація інновацій. Вчений виокремив п'ять їх типів. Це: 1) виробництво невідомого споживачам нової продукції, товару, послуги або продукту з якісно новими властивостями; 2) впровадження нового способу виробництва, в основу якого покладено нове наукове відкриття або новий підхід до комерційного використання продукції; 3) освоєння нового ринку збуту; 4) залучення нових матеріалів, видів сировини та її джерел, незалежно від того, існували ці джерела раніше чи ні; 5) впровадження нових або удосконалення старих форм організаційного та управлінського процесів [2]). Приблизно такої ж систематизації додержуються і інші дослідники.

Здавалося б, розробники відповідного законодавства, спрямованого на інноваційний розвиток, мали б скористатися відповідними теоретичними напрацюваннями. Однак аналіз актів чинного законодавства України, зокрема, Господарського кодексу, свідчить про те, що воно не охоплює, в достатній мірі, вищезазначені види інновацій. У п. 2 ст. 327 «Види інноваційної діяльності», зазначено, що ця діяльність здійснюється за такими напрямками:

«проведення наукових досліджень і розробок, спрямованих на створення об'єктів інтелектуальної власності, науково-технічної продукції;

розробка, освоєння, випуск і розповсюдження принципово нових видів техніки і технологій;

розробка і впровадження нових ресурсозберігаючих технологій, призначених для поліпшення соціального і екологічного становища;

технічне переозброєння, реконструкція, розширення, будівництво нових підприємств, що здійснюються вперше як промислове освоєння виробництва нової продукції або впровадження нової технології».

А де ж освоєння нового ринку збуту, залучення нових матеріалів, видів сировини та її джерел, впровадження нових або удосконалення старих форм організаційного та управлінського процесів?

Наступна теза. Господарське законодавство, разом з іншими галузями права, має створювати найбільш сприятливий клімат для забезпечення економічної конкуренції, інноваційного розвитку виробництва. Отже, заохочення конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності є актуальною проблемою. Для її вирішення, законодавчої підтримки інновацій з боку держави у вищеперерахованих напрямках відповідне правове регулювання має засновуватися на новаторському, антибюрократичному підході до юридичного опосередковування відповідних відносин. Під «відповідним правовим регулюванням» ми розуміємо правові норми, стандарти поведінки (сукупність прав і обов'язків), у встановленні яких беруть участь (мають брати) майже усі галузі права. З позицій предмету правового регулювання до відносин, які складаються в процесі економічної конкуренції, інноваційного розвитку виробництва, ближче всього знаходяться норми господарського права. Тому поговоримо про ці норми.

Слід застерегти, що ми навмисно акцентуватимемо увагу саме на недоліках Господарського кодексу з тим, щоб напрацювати конструктивний підхід до його модернізації (про неї буде сказано нижче). Ми ні в якому разі не заперечуємо важливість і доцільність господарсько-правового регулювання, окремих його положень. Ми наполягаємо на цьому застереженні, щоб у подальшому до нього не повертатися.

Отже, що означає «новаторський, антибюрократичний підхід до юридичного опосередковування відповідних відносин» відносно засад господарсько-правового регулювання - Господарського кодексу? По перше, ми вважаємо, що будь який нормативно-правовий акт, є, за своєю природою, управлінським рішенням. Багато хто із законодавців з цим не погодиться. Особливо, прихильники процесів агрегації в законодавстві. До речі, саме кодифікація є, на нашу думку, результатом процесу законодавчої агрегації. Серед законодавців поширеною є думка про те, що у господарсько-правовій площині (та в інших) є такий недолік як множинність правових актів. І з цим недоліком активно «борються» вже багато років. У свій час існували навіть плани для міністерств (відомств) щодо скорочення числа відомчих актів і кожне відомство систематично відзвітовувалось, наскільки воно успішно долає цю множинність. При цьому логічно було б надавати і цифри, які б свідчили, наскільки ефект від такої ревізії регулювання (правового регулювання) зростає. Але такими цифрами боротьба з множинністю відомчих актів не супроводжувалась. Апріорі, ці цифри, якщо б вони були (об'єктивні, а не

«притягнуті за вуха»), свідчили б про протилежне. А саме: потрібно боротися не с кількістю правових актів, а **підвищувати якість** правової регламентації. Те, що множинність актів сама по собі не є недоліком регулювання – впливає з закону, сформульованого геніальним британським кібернетиком В. Росс Ешбі - закону необхідної різноманітності. Згідно з цим законом, складність регулятора повинна бути рівною, або перевершувати складність об'єкта, який регулюється (регламентується). Тобто, стосовно економіко-правових відносин, це означає, що, наприклад, за часів печерної економіки, в умовах родоплемінної організації, кількість приписів, які регламентують працю, буде значно меншою, ніж у сучасний період. Кількість зв'язків, станів, в яких може перебувати об'єкт регулювання – тоді і зараз, мабуть, різниться. Зрозуміло, що в останньому випадку і кількість приписів буде значно більшою. Інакше об'єкт буде перебувати у стані невизначеності, а отже і нерегульованості з усіма наслідками, що випливають. Наполягання на користі «саморегулювання» легко відкидаються.

Закон Ешбі можна на вербальному рівні розуміють як твердження: якщо система повинна успішно справлятися з різноманітністю створюваних її середовищем проблем, то репертуар її реакцій має бути (принаймні) настільки детальним, як і проблеми, що виникли в цьому середовищі. І життєздатною є та система, яка може впоратися з мінливістю її середовища. Або, як висловився Ешбі, тільки різноманітність може поглинути різноманітність (Ешбі В.Р. Principles of the Self-Organizing Dynamic System, «Journal of General Psychology», 1947, Т. 37, С. 125—128).

Не менш відомий дослідник Стаффорд Бір, наприклад, використовував цей закон як основу в організаційному проектуванні систем управління. Спроектвані ним системи успішно функціонували саме за рахунок збільшення їх різноманітності. До речі, як зворотне, можна, розцінювати твердження (гасло) Генрі Форда про те, що клієнти можуть мати модель автомобіля будь-якого кольору, якщо це чорний.

Практика, набута у ефективному управлінні (менеджменті) однозначно засвідчила про те, що зменшення різноманітності в умовах зростання складності об'єкта управління є практично неможливим. Багато з організацій, соціальних систем, які еволюціонували, щоб впоратися зі значно нижчими рівнями різноманітності, — вже нежиттєздатні, повторював С. Бір [3, стор. 47]. Для них шлях повернення до життєздатності вимагає, що вони мають знайти спосіб підвищення своєї різноманітності.

Якщо нормативно-правовий акт за своєю природою, є актом управління, то він обов'язково має бути направлений на вирішення певної (дійсної, реальної) проблеми. Дійсні проблеми протиставляються так званим псевдопроблемам: «ще не проблемам», «вже не проблемам» і «ніколи не проблемам». Відсутність того чи іншого правового акту, як такого – це псевдопроблема. Згідно системного аналізу, проблема – це різниця між бажаним і фактичним. В сфері економіки – це різниця між бажаними показниками економічного стану і фактичними. Тоді прийняття правового акту – засіб подолання існуючої проблеми, а досягнення

бажаних показників визначатиме ефективність правового акту, правового врегулювання.

На вербальному рівні тезу про проблемоорієнтованість правового регулювання фактично підтримано І. В. Спасибо-Фатєєвою, коли вона наводить слова Р. Кабріяка «Немає успішного кодексу без соціальної потреби в ньому (Р. Кабріяк. Кодифікації).

З Р. Кабріяком, пише далі авторка, «важко не погодитися хоча б тому, що в ньому міститься твердження, яке має коріння в загальній посилці: потреба викликає шляхи та способи її задоволення, або попит породжує пропозицію» [4]. І навпаки, те, що з'явилося за відсутності потреби - приречене на незатребуваність і на відмирання. В даному випадку І. В. Спасибо-Фатєєва має на увазі Господарський кодекс. І тут важко їй заперечити, особливо коли авторка нагадує, що його створення – це не стільки наявність потреби (а отже, проблеми), скільки суб'єктивістське бажання реалізувати давнішню, виношену ще у глибинці 40-х років СРСР, концепцію про єдність вертикальних і горизонтальних господарських відносин. Саме ГК мав би виступати регулятором цієї єдності.

Але ж час величезного бюрократичного радянського держапарату управління економікою давно минув. Давно немає об'єкта управління – держпідприємств, які розграбовані, приватизовані. Що залишається робити полководцям, які залишилися без війська? Правильно, красти. І тут на зовсім іншому розумінні може бути інтерпретована ідея щодо єдності врегулювання вертикальних і горизонтальних господарських відносин. Не стільки антикорупційне, кримінальне законодавство і ціла величезна мережа нових антикорупційних органів допоможе вирішити проблему корупції у владі, скільки нова технологія господарського управління, якісно нове врегулювання вертикальних і горизонтальних господарських відносин. Потрібно закріпити таку технологію взаємодії (блок-чейн технологію), в рамках якої вкрасти стане неможливим. Це забезпечить кардинальне вирішення зазначеної проблеми. І ми готові надати таку технологію, провести її апробацію на певному міністерстві (відомстві).

Вище наголошувалось, що слід боротися не с кількістю правових актів, а підвищувати якість правової регламентації. Забезпечення проблемоорієнтованості правового регулювання – це перший крок до якості правової регламентації. Наступний крок – це визначення та закріплення найбільш ефективних засобів вирішення проблеми.

Вищезгадана декларативність, бюрократичність господарсько-правового врегулювання безпосередньо пов'язані з тим, що воно не направлено на вирішення дійсних проблем, містить .

Як відомо, у вересні 2021 року у ВРУ був зареєстрований законопроект №6013 «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період». Один з ініціаторів проекту закону, писав про те, що Господарський кодекс України перетворився в систему бланкетних норм та приписів, а також спотворив організаційно-правові

форми юридичних осіб та зберіг пострадянські «повне господарське відання та «оперативне управління» [5].

У ГКУ не повинно бути декларативних, мертвонароджених положень типу таких, які містяться у ст. ст. 5 («Конституційні основи правопорядку у сфері господарювання»), 9 («Форми реалізації державою економічної політики») та багато ін.

Справді, навіщо в Кодекс вводити дуже специфічну категорію "правовий господарський порядок" (ст. 5), без надання тлумачення цієї категорії. Адже відповідне поняття остаточно не визначено навіть у спеціальній літературі. До цього часу ведуться наукові суперечки з цього приводу. Або, наприклад, навіщо користувачеві, який звертається до закону у випадках, коли порушуються (або є загроза порушенню) його права, роз'яснювати, що «у сфері господарювання держава здійснює довгострокову (стратегічну) і поточну (тактичну) економічну і соціальну політику, спрямовану на реалізацію та оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, різних суспільних верств і населення в цілому». Тим більше, що є підстави вважати, що держава не здійснює таку політику, оскільки про оптимальне узгодження інтересів говорити не доводиться. Є підстави вважати, що держава працює виключно у режимі «тушіння пожегів». Інакше чим пояснити те, що урядові стратегії, програми, цільові комплексні програми, де закріплюється економічна політика - не виконуються. Наприклад, Стратегією енергетичної безпеки, схваленою у 2016 році, передбачалося, що Україна мала б досягти енергетичної незалежності до 2020 року. Але завдання Стратегії не виконано. І нічого, відповідний уряд (за прем'єрства В. Гройсмана), що в свій час пообіцяв країні показати «як слід управляти державою» - спокійно пішов у відставку. При цьому складається враження, що цей уряд (як власне, і попередні) - не збирався досягати енергетичної незалежності. А у нинішній час, «дякуючи» діючому уряду (прем'єр Д. Шмигаль), енергетичну незалежність країни взагалі втрачено чи то через бездіяльність, чи то (борони Боже), через зраду влади. І це в умовах війни, яку фактично веде проти України Росія, коли питання енергетичної незалежності – це питання життя чи смерті для нашої країни. Зрозуміло, що ворог вдається до самих різноманітних заходів, щоб знищити Україну як державу. Тому господарське законодавство має містити механізми, які б упереджували можливість зриву програмних завдань.

Продовжуючи аналіз ГКУ з запропонованої платформи, задамося запитанням: а навіщо користувачеві правового джерела роз'яснювати, що таке економічна стратегія (п. 2 ст. 9 ГКУ), економічна тактика (п. 3 ст. 9), яким чином здійснюється «правове закріплення економічної політики» (п. 4 цієї статті). Не правильніше було б, замість такого роду пояснень, законодавчо ввести санкції за невиконання завдань програм довгострокового стратегічного розвитку, а також за їх відсутність. При цьому в умовах війни такі санкції могли б бути достатньо жорсткими. До речі, зараз, багато хто вважає нинішній уряд нелігитимним, саме за відсутністю у нього довгострокової програми, яка мала б бути, на нашу думку, затверджена, за попереднім її схваленням широким колом громадськості,

Верховною Радою (негоже, коли програму робіт сам собі затверджує виконавець). У статті 9 ГК, що аналізується, доцільно було б також визначити, яким чином, яким шляхом у такого роду випадках притягнути уряд до відповідальності, надавши відповідні повноваження усім суб'єктам господарювання, кожному громадянину (населення країни згадується у статтях ГК) право вимагати (наприклад, через суд) застосування санкцій до уряду.

Можливо, такий порядок, коли чітко визначаються економічні та соціальні цілі (завдання), а також встановлюються дієві санкції за невиконання відповідних завдань – і могло б вважатися «правовим господарським порядком»?

Декларативність деяких статей ГКУ можна проілюструвати на прикладі ст. 347 «Форми та види банківського кредиту». Зі старанністю, гідною, хіба що для підручника з банківського права, автори цієї статті ГКУ пояснюють, що «У сфері господарювання можуть використовуватися банківський, комерційний, лізинговий, іпотечний та інші форми кредиту» (п. 1 ст. 347), і що «Кредити, які надаються банками, розрізняються за: строками користування (короткострокові - до одного року, середньострокові - до трьох років, довгострокові - понад три роки); способом забезпечення; ступенем ризику; методами надання; строками погашення» і т.д. (п. 2 зазначеної статті).

Такі приклади (а їх можна було б продовжувати і продовжувати), коли, замість встановлення прав, обов'язків та відповідальності, викладаються відомості, що «лежать на поверхні», свідчать про те, що документ готувався різними людьми, за принципом «хоч і потроху, але за все». «Потроху» - це завжди вербальний, поверхневий рівень. Все більше схиляємось до думки про відсутність єдиної змістовної концепції Кодексу. Мається на увазі відсутність саме конструктивної (практично результативної) змістовної концепції, бо якась, можливо і була, але далеко не конструктивна. Це, по перше. По друге, не було і єдиного підходу до викладання норм ГКУ. Бо тільки при викладі статей, присвячених відповідальності, автори Кодексу більш менш додержувались трьохелементної структури правової норми (гіпотеза, диспозиція і санкція). Де ці елементи, скажімо, у ст. 347? І взагалі, чи містить ця стаття норми права? Де встановлені права та обов'язки? Цю статтю ніяк не можна інтерпретувати як «формально-визначене правило поведінки зобов'язувального характеру». І це ми ще не торкаємось питання про наявність певного дублювання (і навіть, суперечливості) норм ГКУ і відповідних норм Цивільного кодексу. А внутрішні правові колізії, що виникають при цьому - це саме те питання, про яке багато років говорять критики ГКУ, систематично вносячи пропозиції про скасування Господарського кодексу. Не випадково, також і те, що вже не один десяток років йдеться про модернізацію господарського законодавства [6], [7],[8], [9], [10]. Розроблено Концепцію модернізації господарського законодавства на базі Господарського кодексу [11].

У той же час майже у всіх публікаціях на цю тему (модернізація господарського законодавства) головна проблема, яка обговорюється, дискутується - це питання поняття цієї модернізації. Автори аналізують висловлене іншими, кожен пропонує свій варіант розуміння даної категорії. Не

будемо втягуватися у цей дискурс. Мабуть, час перейти від розгляду дефініцій (до речі, обмеження досліджень обговоренням дефініцій і систематизацій - характерно для першого, початкового етапу розвитку науки) – до виявлення вимог до зміни (вдосконалення) господарського законодавства з боку практики, а також до засобів цього вдосконалення.

Що стосується «Концепції модернізації господарського законодавства на базі Господарського кодексу», то вона залишилася на рівні проекту. Це по перше. По друге, завдання, рекомендації концепції складено у занадто загальному вигляді, що унеможливило їх практичне застосування.

Щодо нашого бачення цієї модернізації. В центрі її уваги, головними задачами господарського законодавства має стати інноваційний розвиток економіки, нарощування інновацій, запровадження нових технологій тощо. Для цього усі норми мають бути скоординовані між собою, спрямовані на досягнення інноваційних конкурентних переваг, через дію принципу змагальності (конкурентності). Між тим, якщо правове регулювання інноваційної діяльності міститься у Кодексі в главі 34, тобто, достатньо віддалено від пов'язаних з нею глав 3 «Обмеження монополізму та захист суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції» та 16 «Використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності». Така розпорошеність вже суттєво знижує ефект правового регулювання відповідних відносин, якій потенційно міг би бути. Ще більш знижує (точніше, зводить до нуля) потенційний ефект правового регулювання те, що воно представлене знову ж такі частково мало інформаційними статтями. До них ми відносимо ст. ст. 325 «Інноваційна діяльність» (наведено відповідне визначення – один пункт, 5 строк), 326 «Інвестування інноваційної діяльності» (визначення інвестицій – п. 1 та визначення форм інвестування інноваційної діяльності – п. 2) та ін.

Справді, навряд чи хто, якщо захоче дізнатися, що таке інноваційна діяльність або що таке інвестування інноваційної діяльності – полізе у Господарський кодекс України. В будь-якому підручнику з фінансів або з банківської справи все це розписано набагато професійніше. Тоді що в ГКУ роблять визначення, надані в ст. ст. 325 і 326?

В той же час ГКУ містить і позитивні моменти. Наприклад, у главі, присвяченій використанню у господарській діяльності прав інтелектуальної власності, позитивно вважаємо вказівку законодавця на те, що майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок можуть бути передані до статутного капіталу суб'єкта господарювання як вклад (п. 5 ст. 156). Отже, не все так погано у нашому королівстві.

Тепер коротко про одну з альтернатив модернізації ГКУ. Пропонуємо закріпити в ГКУ стратегічні цілі, інтереси держави і суспільства у розвитку господарської системи (економіки), забезпеченні стабільності, національної безпеки України та визначити засоби, стандарти поведінки суб'єктів господарювання, які б дозволяли досягати поставлених цілей найефективнішою поставленою метою для. Саме це забезпечить більш цілеспрямовану дію цих засобів у досягненні стратегічних цілей, виконанні програмних завдань.

Зростання дієвості результативності зазначених засобів має статися за рахунок їх взаємопов'язаності, погодженості, а отже і досягнення так званого синергетичного ефекту.

Висновки. Господарсько-правове регулювання концептуально і стратегічно має бути переорієнтовано з нагромадження регуляторних приписів, детальної регламентації господарської діяльності на всебічне заохочення підприємництва та приватної ініціативи, використання науково-технічного потенціалу.

Заохочення конкуренції з метою інноваційного розвитку - є однією з головних проблем господарювання. Для її вирішення, законодавчої підтримки інновацій з боку держави, відповідне правове регулювання має засновуватися на новаторському, антибюрократичному підході до юридичного опосередковування відповідних відносин. Щодо засад господарсько-правового регулювання, то це означає, перш за все, що всі положення ГКУ мають «працювати» на вирішення проблеми інноваційного розвитку економіки шляхом заохочення конкуренції. Не повинно бути декларативних, мертвонароджених положень. Пропонуємо закріпити в ГКУ стратегічні цілі, інтереси держави і суспільства у розвитку господарської системи (економіки), забезпеченні стабільності, національної безпеки України та визначити засоби, стандарти поведінки суб'єктів господарювання, які б дозволяли досягати поставлених цілей найефективнішим способом. Саме це забезпечить більш цілеспрямовану дію цих засобів у досягненні стратегічних цілей, виконанні програмних завдань. Зростання дієвості результативності зазначених засобів має статися за рахунок їх націленості на вирішення головних проблем, підготовці і юридичному закріпленні найефективніших засобів розв'язання цих проблем, взаємопов'язаності, погодженості відповідних засобів, а отже і досягнення, за рахунок цього, так званого синергетичного ефекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Й.Шумпетер. Теорія економічного розвитку. 1911 р.
2. Школа В. Ю. Життєвий цикл інновацій та його основні етапи / В. Ю. Школа // Вісник Сумського державного університету. — 2006. — № 1. — С. 148—154
3. Кибернетика и менеджмент = Cybernetics and Management / Стаффорд Бир; пер. англ. В. Алтаев. — [М.]: КомКнига, 2011. — 280 с.
4. Спасибо-Фатеєва І. В. З приводу концепції щодо модернізації Цивільного кодексу України (рекодифікації) // <https://sud.ua/ru/news/blog/157375-z-privodu>
5. Господарський кодекс планують скасувати // <https://news.dtkr.ua/state/other/71848>
6. Стадник К. О. модернізація господарського законодавства України щодо економічної концентрації в контексті євроінтеграції // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» № 4 (15) 2013. С. 246 - 252
7. Зельдіна О., Гришко В. Поняття та напрями модернізації господарського законодавства // Юридична Україна, 2015. - № 7-8 С. 58 – 61.

8. Зельдіна О. Р. Напрями модернізації законодавства щодо підстав перегляду рішень господарського суду за нововиявленими обставинами / О. Р. Зельдіна, Р. М. Колесник // Часопис Київського університету права. - 2017. - № 2. - С. 90-93.
9. Щербина Є.М. , Топчій Н.Ю. Модернізація господарського законодавства// Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2016. - № 5 С. 180 - 185
10. Джабраїлов Р. А. Перспективи модернізації господарського законодавства України в контексті концепції сталого розвитку [Електронний ресурс] / Р. А. Джабраїлов, В. К. Малолітнева, Т. С. Гудіма // Економіка та право. - 2018. - № 2. - С. 3-19.
11. Концепція модернізації господарського законодавства на базі Господарського кодексу (проект) //Економіка і право. 2006. - № 2. - С. 5 - 16